

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Pacis Westphalicæ Publica

Oder Westphälische Friedens-Handlungen und Geschichte

Worinnen enthalten, was vom Monath April, biß zu Ende des Jahrs 1646.
zwischen Jhro Römisch-Kayserlichen Majestät, dann den Beyden Cronen
Franckreich und Schweden, ingleichen des Heiligen Römischen Reichs
Chur-Fürsten, Fürsten und Ständen, zu Oßnabrück und Münster gehandelt
worden

Meiern, Johann Gottfried von

Hannover, 1735

VD18 90103122

N.II. Informatio Ecclesiæ Verdensis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52163](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52163)

1646.
Julius.

ne aut oppositione ulla taliter concessam administrationem Episcopatus cum residentibus, Jurisdictione, pertinentiis, redditibus, nullo excepto ad manus Capituli, sine ulla intercessione aliorum vel conditione, simpliciter & pure restituemus, nec ulterius nos immiscebimus vel per alios immisceri faciemus ullo modo. In quorum omnium fidem has Reversales propria manu subscripsimus & sigillo nostro Principali firmavimus. Actum in Petershagen, d. Martis post Reminiscere 6. Martii Anno 1599.

1646.
Julius.

CHRISTIANUS.

(L. S.)

N. II.

*Informatio in Cauſa Episcopatus Verdenſis, qua ostenditur illum ab Aca-
tholicis nullo jure peti minus possideri posse.*

N. II.
Informatio
Ecclesie
Verdenſis.

Fundatus est hic Episcopatus Verdenſis in Saxonia à CAROLO M. Imperatore & Rege Gallie circa annum Christi 786. Primus eidem præfuit, magnus ille *Swibertus*, qui non solum sex immediate sequentes Sanctos, verum omnes alios Successores Catholicos habuit, usque ad *Everhardum ab Holle*, qui etiam Catholicus Anno 1567. electus & confirmatus, tandem ultimis annis in religione defecit, Exercitium tamen Catholicum in Diocesi reliquit; Cui successit, Anno 1585. *Philippus Sigismundus* Luneburgenſis & Brunsvicensis Dux, pactis cum eodem Capitulationibus antiquorum Catholicorum antecessorum. Is cum circa annum 1610. à Capitulo peteret, ut junioem filium Regis Daniae Principem *Fridericum* octo vel novem circiter annorum, in Coadjutorem & Successorem eligeret, tandem ad multas instantias tam dicti Ducis, quam etiam aliorum Capitulum se resolvit, & cum Rege Daniae tractavit. Interim *Philippus Sigismundus* Anno 1623. obiit, & stante minorennitate Filii Rex administrationem in se sumit. Cum vero intelligeret Capitulum, dictum Regem pacem cum Imperatore inisse Lubecæ 3. Junii 1639. ibique omni juri, quod in hunc Episcopatum uti pro filio (qui nec velle nec nolle adhuc habebat) acceptavit, ita pro se & eodem, stante eadem minorennitate, iterum renunciaſſe: Ne itaque per Pontificem & Imperatorem fieret provisio, Capitulum omnes absentes Canonicos convocavit, ad certum & determinatum diem, atque ex suo gremio Catholicum D. *Bartholdum* Comitem de *Konigssee*, quem paulo ante non solum ad Canonicatum, vigore Cæsarearum Precum Primariarum receperant, verum etiam ut Capitularis fieret atque eligibilis eſſet, statim emanciparunt, elegerunt: Præſentarunt etiam absque mora *URBANO VIII.* literis latinis ad modum aliarum Ecclesiarum electionem hanc à se factam, petieruntque more solito à se electum confirmari. Similes literas scripserunt ad Imperatorem *FERDINANDUM II.* gloriosissimæ memoriæ; rogaruntque Electo Regalia consueta concedi. Ex quibus omnibus satis liquet, præſatum Principem *Fridericum* nullum jus ad hunc Episcopatum habere, aut ei à Capitulo concessum, minus præſendere posse, sed potius solenni Electione & solita Præſentatione Catholicis antiquum jus conservatum. Quod vero Papa & Imperator taliter Electum confirmare noluerint, sed de jure suo, juxta Concordata Germaniæ, Canones & usum Imperii, pro hac vice aliter disposuerint & moderno Domino *Francisco Wilhelmo* Anno 1629. Episcopatum contulerint, Confirmationem ac Regalia concesserint, de hoc Aca-tholici conqueri non habent: cum aliàs, quando in præſatum Dominum *Bartholdum* uti Electum supremæ Potestatis confensissent, Aca-tholicis nullum jus quaesitum fuisset. Præſatus *Franciscus Guilhelmus* Episcopus Ao. 1630. mense Febr. possessionem dicti Episcopatus accepit & 1. Maji solenni ritu inauguratus juxta Indultum à *FERDINANDO II.* & alia consueta Mandata, ad Status

Dritter Theil.

M m m

con-

1646. Julius.

642

Westphälischer Friedens-Handlung

1646. Julius.

concessa, homagium à subditis recepit, aliaque egit, quæ antecessores Episcopi legitimi consueverunt. Quæ omnia & singula in Tractatibus Pacis Pragensis debite a Dominis Casareanis Commissariis exposita, eo Electorem Saxonie permoverunt, ut hunc Episcopatum dicto *Francisco Guilhelmo* deberi agnosceret, & singulari scripto declararet. Præterea mense Jan. 26. die An. 1636. Ratisbonæ à præfato Imperatore FERDINANDO II. dictus Episcopus in persona, præsentibus & congratulantibus omnibus Legatis Electoralibus multisque Principibus utriusque Religionis, publice de hoc Episcopatu, uti & Mindensi (cum de Osnabrugensi jam ante Anno 1627. per Legatos recepisset) Regalia accepit. Post pugnam vero Lipsiensem Anno 1631. Dux Holsatiæ *Joannes Fridericus*, Possessor quondam Archi-Dioecesis Bremensis, Casaris ac fidelium Statuum hostem se declarans, Verdensem Episcopatum (ad quem nullum unquam jus prætendit, imo *Franciscum Wilhelmum*, uti verum Episcopum Legationibus agnovit) vi occupavit, Officiales Episcopales tam Ecclesiasticos quam Sæculares, ipsosque locum tenentes partim captivos abduxit, partim compedibus conclusos, aliosque misere tractavit, reliquos omnes uti & Catholicos omnino expulit, sibi que Episcopatum, nullo tamen juris titulo, nec reclamante Principe *Friderico*, conniventibus Canonicis Acatolicis retinuit, eumque cum Archi-Episcopatu Bremensi protectioni Regis Sueciæ subjecit. Mox dictus Dux *Johannes Fridericus* Bremæ, & Rex Sueciæ ad Lucenam occidit, uterque tamen tam Archi-Episcopatus Bremensis quam Episcopatus Verdensis in Suecorum potestate permansit; & Regni Sueciæ Cancellarius Comes *Oxenstiern* Sarrapiam Rotenburgensem, quæ magna pars Episcopatus Verdensis est, cuidam Colonello *Ranzovio* in recompensam meritorum hæreditarie, absolute & in perpetuum donavit. Post aliquot annos violentæ occupationis Princeps *Fridericus* Regis Daniæ Filius prodire cepit, & tam Archi-Episcopatum Bremensem quam Verdensem Episcopatum, contra pacem Lubecensem sibi vendicare conatus est. De Bremensi hic in præsentia non attinet plura dicere. Verdensis Episcopatus subditos circa annum 1633. cum Sueci prius ex Civitate illa uti loco minus necessario præsidium abduxissent, ad sibi præstandum homagium primum adegit, & regimine ordinato administrationem sibi assumpsit. Quia vero dictus *Ranzovius* Rotenburgensem districtum adhuc detinebat, cum eo pacta certa summa 16000. Imperialium erga deoccupationem transegit, sub assecuratione tamen à Statibus Episcopatus recepta, ut quocunque etiam modo res cum Episcopatu imposterum caderet, prætracta summa 16000. Imperialium sibi salva esset & ab iis refundenda, pro ut factum, & tot annorum redditibus, si ipsi concederentur perceptis abunde recompensatum, atque sic hæc usque totum Episcopatum sibi vi detinuit, usque dum *Konigsmarekus* ipsum occupavit. Interim D. *Franciscus Guilhelmus* Episcopus in Circularibus & publicis Imperii Diactis, aliisque Conventibus à Casare (ut alii Status, & illi quorum interest) ratione dicti Episcopatus Verdensis in specie conscriptus, etiam hic in his Tractatuum congregationibus semper suo Loco, Voto, Sessione partim personaliter, partim per Legatos suos sine ulla contradictione alicujus comparuit, & adhuc comparere, atque ab omnibus ut talis agnoscutur.

Ex his patet, 1) quod Princeps *Fridericus* nullum jus aut titulum sufficientem prætereendere possit ad hunc Episcopatum. 2) Quod Capitulares ipsi, nova electione in aliam & quidem Catholicam personam facta, & supremis Christianitatis Capitibus simpliciter & sine conditione ad confirmandum præsentata, dare ostenderint, se Principi *Friderico* nullum jus concedere. 3) Constat, quod sæpessatus Princeps *Fridericus* Pacem Pragensem solenniter acceptarit, in cujus tractatione expressè cautum, ut Verdensis Episcopatus

1646.
Julius.

patus moderno Episcopo Domino *Francisco Guilhelmo* remaneat, ut patet infra sub Lit. A. 5) Quod nunquam *Cæsareæ* Majestatis consensum impetrarit, adeoque subditi ad nullam obligationem fidelitatis ipsi præstandam, vel ita præstitam cogi potuerint. 7) Quod actibus ab Episcopo confirmato, regalizato, & inchronizato continuatis neque etiam Domini *Bertholdi* apud Capitulum & locis requisitis debite contradixerit, sed post tot annos, & rebus in hisce partibus turbatis, clam & sub aliis prætextibus, redempta scilicet *Satrapia*, totum Episcopatum occupare conatus sit.

1646.
Julius.

A.

Copia Recessus Cæsaris & Saxonie Electoris in Tractatu Pragensi, circa Episcopatus Osnabrugensem Mindensem & Verdensen. 1635.

Notum sit, quod licet in hodie accordatis punctis Pacis inter Suam Majestatem & Serenissimum Electorem Saxonie, non expressis verbis, sed tantum per generales regulas ordinatum atque positum sit, quod vigore Pacis Lubecensis de Anno 1629. Regiæ Dignitatis Daniae & Norwegiæ Filius, Dominus *Fridericus*, Dux Slesvicensis & Holsatiæ, sicut omnibus aliis Archiepiscopatibus & Episcopatibus S. Romani Imperii, ita Osnabrugensi, Mindensi ac Verdensi renuntiare seu abdicare debeat, atque illa nominalis expressio & mentio specialis in honorem & amicitiam erga dictam Regiam Dignitatem Daniae, nec alias ulla alia de causa, intermissa fuerit: nihilominus tamen in hoc speciali Reverſu (cujus vires non minores quam ipsius totius Pacis Conclusa æstimari debent) cautum sit. Prædictæ igitur Ecclesiæ Osnabrugensis, Mindensis, Verdensis, sine Ducis *Friderici* præfati, tanquam præfati Coadjutoris vel alius cujuscunque prætendentis impedimento, Domino *Francisco Guilhelmo* Episcopo Osnabrugensi, uti & Mindensi & Verdensi debentur & maneat. Ita tamen, ut in Episcopatu Verdensi in rebus Religionis, & dato casu vacantia, futuris Electionibus vel Postulationibus in Episcopum, Administratorem, vel Coadjutorem uti etiam cum Capitularibus & omnibus aliis durantibus 40. illis annis (de quibus in hac Pace conventum fuit) servetur, prout ipsa pax sonat, in Osnabrugensi & Mindensi vero, uti Capitulationes initæ statuunt. In quorum fidem hic specialis Recessus sigillis S. Cæs. Majestatis & Electorali Saxonie atque subscriptionibus firmatus fuit.

§. XVI.

Von der
sonstigen
Clauſu-
la, die Ein-
weihung
der
Reichs-
Ritters-
schafft in
das Friedens-
Instrument
betreffend.

In der *Evangelicorum* Endlichen
Gegen- Erklärung in puncto *Gravami-
num*, (vid. XXI. Buch. §. IX. N. I. p.
334.) war der *Articulus 10.* die Freye
Reichs- Ritterschafft betreffend, also gefas-
set: „Die Freye ohnmittelbare Reichs-
Ritterschafft, solle an Ort und Enden, da
„Sie respectu certorum Bonorum kei-
nem Stand, als Landsassen unterworfen,
„gleich obberührten Chur- Fürsten und
„Ständen, bey dem klaren, illimitirten
„Verstand und Innhalt des Religion-
„Friedens, und dieses Vergleichs, in allen
„Stücken, für sich und ihre gehuldigte Un-
„terthanen gelassen, und Ihnen darüber

„gang kein Eintrag gethan: sondern,
„dafern einiger geschehen, Sie darwieder
„restituiret werden.

Es vermeynte aber selbige, bey dieser
Formula noch nicht gesichert zu seyn;
dahero der Reichs- Ritterschafftliche Abge-
sandte *Wolfgang* von *Gemmingen*,
in nachstehendem Memorial sub N. I. das
nöthige dargegen vorstellte, und eine ande-
re Formulam *Clausulæ* vorschlug, wel-
che aber nachgehends in etwas geändert,
laut N. II. ad dictaturam gebracht
wurde.

Dritter Theil.

M m m m 2

N. I.